

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 9, 2021 | 30.09.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.9.71](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.71)

УДК:334.323

*А. І. Капліна,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0001-6714-797X*

МОЛОДІЖНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО У СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: СТАН ТА МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ

*A. Kaplina
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management and Information
Technologies, Kherson State Agrarian and Economic University*

YOUTH BUSINESS IN SYSTEM OF PRIORITIES OF STATE YOUTH POLICY: STATE AND SUPPORT MECHANISMS

Автор аналізує сучасні механізми державного регулювання молодіжного підприємництва в Україні. Систематизовані фактори, що стримують розвиток молодіжного інноваційного потенціалу в сучасних ринкових умовах. Розвитку малого бізнесу сприяють заходи державної підтримки: вдосконалення нормативно-правової бази, зменшення адміністративних бар'єрів, реальне збільшення фінансування. Автор зупиняється на програмному механізмі підтримки молодіжного підприємництва на державному та регіональному рівнях. Розкрито першочергові завдання, що стоять перед органами державного управління, покликані підтримати розвиток молодіжного підприємництва в Україні. У статті розглянуто проблеми важливості молодіжного підприємництва. Досліджується стан і особливості розвитку молодіжного підприємництва, етапи становлення, виявлено проблеми та визначено перспективи розвитку. Молодіжне підприємництво стає все більш і більш популярним сьогодні. Розвиток інтернет-технологій дає нам багато можливостей для розвитку бізнесу. Не важливо скільки Вам років – кожна людина має рівні шанси для досягнення своїх бізнес-ідей. Однак більшість не знає, як правильно просувати молодіжне підприємництво, тим більш, що за останні 20 років відбулася суттєва трансформація мислення та ставлення до цього молоді. Розвиток молодіжного підприємництва є однією з пріоритетних задач модернізації економіки країни. Однак молодь зтикається з великими труднощами на шляху створення молодіжних підприємств. Автором наведено аналіз вітчизняного та закордонного досвіду форм та засобів підтримки та розвитку молодіжного підприємництва, виокремлені основні формати: благодійні фонди, студентські бізнес-клуби на базі університетів, національні та інтернаціональні бізнес-клуби, бізнес-інкубатори для студентів та молодих підприємців. У статті розроблені основні концептуальні положення створення такої мережі структура та механізми її формування, сформовані основні результати та очікувані ефекти.

The article examines the importance of youth entrepreneurship. The author analyzes modern mechanisms of state regulation of youth entrepreneurship in Ukraine. Systematized factors that hinder the development of youth innovation potential in modern market conditions. Small business development is facilitated by state support measures: improvement of the regulatory framework, reduction of administrative barriers, real increase in funding. The author stops at the program mechanism of supporting youth entrepreneurship at the state and regional levels. The priority tasks facing public administration bodies aimed at supporting the development of youth entrepreneurship in Ukraine have been revealed. The state and peculiarities of youth entrepreneurship development, stages of formation, problems were identified and development prospects are identified. Youth entrepreneurship is becoming more and more popular today. The development of Internet technologies gives us many opportunities for business development. It does not matter how old you are – everyone has equal chances to achieve their business ideas. However, most do not know how to promote youth entrepreneurship, especially since over the past 20 years there has been a significant transformation of thinking and attitudes towards this youth. The development of youth entrepreneurship is one of the priority tasks of modernization of the country's economy. However, young people are facing great difficulties in the way of creating youth enterprises. The author analyzes the domestic and foreign experience of forms and means of support and development of youth entrepreneurship, separated the main formats: charitable foundations, student business clubs on the basis of universities, national and international business clubs, business campuses, business incubators for students and young entrepreneurs. Youth entrepreneurship will help you improve your soft skills. You will be able to improve your communication skills that are essential for absolutely every success. In addition, you will learn how to organize your time, be creative, improve your self-discipline, etc. there are many youth entrepreneurship programs that can help you develop your skills. What problems do young people face when creating their own business: lack of necessary knowledge; low rates of youth entrepreneurship development; low level of innovation component; quality of education; economic and political conditions; shortcomings of the tax system; start-up resource, etc. Youth entrepreneurship can change lives completely. Young people will be able to make their own decisions, organize their own time and be financially independent of their parents. Youth entrepreneurship should be the focus of all segments of government, because it forms the middle class of business, provides young people with jobs, provides stability and solves other many economic problems. The article developed the main conceptual provisions for the creation of such a network structure and mechanisms of its formation, formed the main results and expected effects.

Ключові слова: *молодіжне підприємництво; мале підприємництво; державна підтримка; ринок; державна молодіжна політика; державна програма.*

Key words: *youth entrepreneurship; small business; state support; market; state youth policy; state program.*

Постановка проблеми. В умовах жорсткої ринкової конкуренції, викликаній поступовим виходом європейських держав з економічної кризи, політикою імпортозаміщення в Україні, процесами глобалізації та новою міграційною політикою зросла потреба в ініціативних та відповідальних громадян, здатних вирішувати проблеми професійного розвитку та самозайнятості. Сьогодні молоді громадяни все частіше замислюються про перспективи організації власного бізнесу та покращення матеріального добробуту. Молодіжне підприємництво займає важливе місце в економіці провідних країн, в тому числі тому, що це інструмент подолання глобальної проблеми - проблеми безробіття серед молоді, яка останнім часом загострилася.

Сьогодні одним із сучасних тезисів у виступах та докладах уряду України є твердження про необхідність модернізації країни, побудова інноваційної економіки та створення підприємницької структури. Підприємництво є основною рушійною силою економіки з досвіду іноземних країн. В Україні у 2019 році індекс активності підприємців склав 2,5%. Їх частка склала 35% від загальної кількості підприємців [2].

У той же час молодіжний бізнес відіграє вирішальну роль у вирішенні соціально-економічних проблем, таких як створення нових робочих місць та скорочення рівня безробіття, підготовка кваліфікованих кадрів. Розширення можливостей та посилення впливу молодіжного підприємництва обумовлює необхідність

використання його потенціалу. Адже саме сьогоднішня молодь, молодіжне підприємництво будуть визначати імідж країни вже через 10 років, від розвитку сучасного молодіжного підприємництва будуть залежати темпи економічного зростання та розвитку нашої країни завтра.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує безліч статей та програмних документів, що розглядають проблеми залучення молоді до підприємницької діяльності. Фундамент у вирішенні окремих проблем в рамках цього питання заклали такі науковці, як Т. Збрицька, Ю. Щотова, А. Левченко, І. Думанська; теоретичні напрацювання у сфері розв'язання проблем зайнятості молоді здійснені представниками економічної науки, зокрема Е. Лібановою, А. Колотом, І. Демченко, М. Долішнім, В. Петюхом, О. Грішновою.[1, с. 196].

Постановка завдання. Молодь – найбільш активна частина суспільства, яка швидко реагує на будь-які зміни у житті та яка ефективно сприймає корисні її сторони. Тому, можна говорити про те, що молодь має великий потенціал та здатність до підприємницької діяльності, ніж інші вікові групи.

Невеликі підприємства, створені молоддю, здатні особливо швидко реагувати на потреби споживачів, освоюючи виробництво дрібних, унікальних продуктів або конкретних послуг для окремих сегментів ринку. Однак зовнішні і внутрішні соціально-економічні реалії нашої держави демонструють ряд об'єктивних і суб'єктивних причин, що перешкоджають розвитку молодіжного підприємництва в країні, а саме:

- підростаюче покоління характеризується відсутністю досвіду роботи, як наслідок, відносно низьким професійним статусом;
- поганий розвиток системи фінансування бізнес-проектів, відсутність фінансової бази;
- відсутність повноцінної законодавчої бази у сфері молодіжного підприємництва;
- наявність високих податкових і кредитних ставок;
- низька медійна активність ресурсів, які пропонують молоді необхідну інформацію про існуючі програми підтримки підприємництва;
- корупційні бар'єри та «тіньова» економіка;
- низька якість послуг бізнес-освіти. Рівень і зміст освітніх програм часто відстають від вимог економічного ринку;
- відсутність культури бізнес-сектору;
- відсутність усталеного механізму ефективної взаємодії, співпраці між суб'єктами бізнес-освіти та бізнесу, що сприяло б інноваційному розвитку.

Таким чином, сьогодні молодіжне підприємництво є одним з пріоритетних напрямів розвитку малого бізнесу в Україні. Створення сприятливих умов, стимулювання молоді займатися підприємницькою діяльністю, розглядається у різних програмах загальнодержавного рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У такій ситуації, полегшити вихід на ринок молодих підприємців, на нашу думку, багато в чому може підтримка держави. Система підтримки молодіжного підприємництва в Україні представлена організаційними структурами державного, регіонального та місцевого рівнів. Загальні напрямки діяльності органів державної та міської адміністрації обумовлені призначенням і завданнями, нормативно-правовою базою, організаційно-правовими відносинами у галузі політики розвитку малого та середнього підприємництва.

Нормативно-правове регулювання державної підтримки молодіжного підприємництва, в тому числі в інноваційних секторах економіки, базується насамперед на таких законодавчих актах:

Чинним законодавством України передбачені широкі правові гарантії працевлаштування населення загалом і молоді зокрема. Так, у ст. 43 Конституції України закріплено право кожного громадянина на працю і підкреслюється, що держава створює умови для здійснення громадянами права на працю [1].

Законодавчо закріплені зобов'язання держави щодо надання працездатній молоді першого робочого місця на термін не менше двох років, що закріплено в ст. 197 Кодексу законів про працю та ст. 7 Закону України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” [3; 10]. Дія цих норм поширюється передусім на молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійних, навчально-виховних і вищих навчальних закладах, завершила професійну підготовку й перепідготовку, а також звільнилась зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби.

Державна цільова соціальна програма “Молодь України” на 2016-2020 роки.

Підвалини державної молодіжної політики в незалежній Україні були закладені Декларацією “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” (15 грудня 1992 р.) і Законом України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” (5 лютого 1993 р.) [3; 9].

Законом України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” також зазначено: “Молодіжні центри праці, що діють відповідно до Типового положення, а також громадські молодіжні організації (агентства, біржі, бюро тощо) за наявності в них відповідного дозволу, виданого державною службою зайнятості, сприяють працевлаштуванню молоді, у тому числі учнів, студентів, аспірантів у позанавчальний час, надають послуги, пов'язані з профорієнтацією та підготовкою до роботи за новою професією” [3]. Але забезпечення ефективного функціонування не дає можливості створити такі “молодіжні центри” через недостатність необхідних ресурсів (фінансових, матеріальних, інформаційних).

Основними суб'єктами державної політики з підтримки молодих підприємців виступають Міністерство економіки, Міністерство аграрної політики та продовольства України, а також Міністерство освіти і науки. Доцільно більш детально розглянути програмно-цільові механізми участі даних інститутів в процесі створення

стимулів і сприятливих умов розвитку молодіжного підприємництва на державному, а також регіональному рівнях. Міністерство економіки України є ключовим органом державної влади, відповідальним за реалізацію заходів з державної підтримки малого і середнього підприємництва. Міністерством визначено пріоритетні напрями підтримки малого та середнього підприємництва, включаючи Молодіжний сегмент: підтримка малих інноваційних компаній; гранти малим підприємствам на створення власної справи.

З 2018 року передбачені субсидії державного бюджету на створення і (або) забезпечення діяльності центрів молодіжної інноваційної творчості, орієнтованих на забезпечення діяльності в науково-технічній сфері суб'єктів малого і середнього підприємництва, дітей та молоді. Центр Молодіжної інноваційної творчості-майновий комплекс, створений для здійснення діяльності у сфері високих технологій, що складається з обладнання, орієнтованого на технології прямиго цифрового виробництва і дозволяє виконувати на основі сучасних технологій швидке прототипування, виготовлення дослідних зразків, одичної і дрібносерійної продукції, а також необхідних для цього приміщень та інфраструктури.

Міністерство освіти і науки також реалізує державні програми, орієнтовані на підтримку розвитку молодіжного підприємництва в Україні:

1. Програма «Розумник» (учасник молодіжного науково-інноваційного конкурсу) передбачає фінансування початкових етапів інноваційного процесу і спрямована на виявлення молодих вчених, які прагнуть самореалізуватися через інноваційну діяльність. Основна мета програми-стимулювання участі молоді в науково-технічній та інноваційній діяльності шляхом підтримки інноваційних проєктів для формування на їх основі стартуючих малих інноваційних підприємств. Учасники програми-молоді вчені віком до 28 років. Ті, хто її успішно завершили мають можливість спробувати свої сили в програмі «Старт».

2. Програма «СТАРТ» відноситься до фінансування початкових етапів інноваційного процесу і отримала визнання у науково-технічній сфері України як ефективний інструмент державної підтримки ініціатив, пов'язаних з тим, щоб організувати Високотехнологічний бізнес. Мета програми полягає в підтримці малих інноваційних підприємств, які прагнуть розробити і освоїти виробництво нового товару, виробу, технології або послуги з використанням результатів своїх науково-технологічних досліджень, що знаходяться на початковій стадії розвитку і мають великий потенціал комерціалізації. Основними напрямками програми стали такі сфери, як: інформаційні технології, програмні продукти та телекомунікаційні системи; медицина, фармакологія, біотехнологія для медицини; хімія, хімічні технології, нові матеріали, будівництво; електроніка, приладобудування, машинобудування; біотехнологія, сільське господарство, харчова промисловість.

3. Програма «Розвиток» орієнтована на підтримку успішних малих інноваційних підприємств, що реалізують проєкти з розробки та освоєння нових видів наукомісткої продукції і технологій на основі інтелектуальної власності, що належить цим підприємствам.

Міністерством аграрної політики та продовольства України прийнята державна програма розвитку сільського господарства і регулювання ринків сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства. В рамках даної програми передбачена підпрограма підтримка малих форм господарювання, спрямована якраз на підтримку початківців малих компаній у сфері сільського господарства. Основні програмно-цільові механізми підтримки малих форм господарювання, у тому числі молодих фермерів - початківців:

- гранти фермерам-початківцям. Виділення спеціальних грантів на створення і розвиток свого селянського (фермерського) господарства, в тому числі на придбання земельних ділянок із земель сільськогосподарського призначення;

- придбання, будівництво, ремонт і перебудову виробничих і складських будівель, приміщень, прибудов, інженерних мереж, загороджень і споруд, необхідних для виробництва, зберігання і переробки сільськогосподарської продукції, а також їх реєстрацію;

- придбання насіння і садового матеріалу для закладки багаторічних насаджень;

- розвиток сімейних тваринницьких ферм на базі селянських (фермерських) господарств, у тому числі на розробку проєктної документації будівництва, реконструкції або модернізації сімейних тваринницьких ферм;

- будівництво, реконструкцію або модернізацію сімейних тваринницьких ферм;

- державна підтримка кредитування малих форм господарювання.

Варто звернути увагу і на той факт, що близько 20% молодих громадян володіють відмінними здібностями для початку власного бізнесу і в силу різних причин тільки 5% знаходять можливість його розпочати. У зв'язку з цим першорядними завданнями, що стоять перед державними структурами, покликаними підтримувати розвиток молодіжного підприємництва в Україні, слід назвати:

1) популяризацію підприємницької діяльності в молодіжному середовищі. Рішення цієї стратегічної задачі передбачає наступні заходи:

- проведення ігрових майстер-класів, тренінгів, олімпіад з підприємництва для старшокласників;

- організацію випусків соціальної реклами, орієнтованої на формування позитивного ставлення молодого покоління до підприємництва;

- проведення інформаційної політики про державну підтримку молодих підприємців;

- розробку і поширення рекламних матеріалів, що пропагують чесність та соціальну відповідальність підприємця, що є основою економічного прогресу країни;

- інформування молоді про проведені конкурси бізнес-проєктів;

2) залучення молодого покоління в підприємницьку діяльність. В рамках даного завдання необхідно вжити таких заходів:

- поширення агітаційних матеріалів про програми, що проводяться державою;
- проведення моніторингу економічних переваг молоді, методик професійної орієнтації в освітніх установах;

- проведення «круглих столів», колоквиумів і диспут-клубів з молоддю, яка бажає відкрити власні підприємства, із запрошенням для участі успішних підприємців, представників бізнесу та органів влади;

3) створення системи державної підтримки і супроводу молодих людей, початківців свій бізнес:

- здійснення відбору молоді, яка має здібності до ведення підприємницької діяльності;

- проведення експертних сесій у формі відкритого діалогу, співбесіди;

- конкурсів бізнес-ідей, при цьому оцінювати роботи молодих авторів повинні успішні підприємці;

- складання бази даних молодих людей, які прагнуть стати підприємцям;

4) Створення освітніх програм, спрямованих на набуття навичок ведення підприємницької діяльності та створення малого бізнесу:

- проведення профільного навчання з метою надання молодим людям навичок ведення бізнесу. Молодь повинна проходити поглиблене модульне навчання за курсом бізнес планування, формування проектних команд;

- залучення до освітнього процесу сертифікованих бізнес-тренерів, силами яких будуть проводитися майстер-класи, влаштовуватися експертні сесії з успішними підприємцями, з фахівцями різних сфер діяльності, пов'язаних з бізнесом (працівники податкових органів, фахівці з трудового законодавства, працівники санепідемстанцій, пожежники, екологи, бухгалтери);

5) об'єднання ресурсів і можливостей всіх учасників процесу розвитку підприємництва в Україні (державні та регіональні органи державної влади, інститути розвитку в сфері малого та середнього підприємництва, організації інфраструктури підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва, Громадські організації);

- проведення регулярних безкоштовних майстер-класів і практичних семінарів;

- організація стажувань студентам;

б) розвиток кооперації та субконтрактингу в молодіжному підприємстві. Доцільно передбачити наступні програмні заходи:

- податкове стимулювання великого і середнього бізнесу, активно розвиває субконтрактинг;

- формування законодавчих норм з розвитку в Україні кооперації та субконтрактингу;

- створення системи державного замовлення на продукцію молодіжних підприємств;

- формування системи громадського контролю та інформаційної відкритості, орієнтованої на ефективне і швидке формування корпорацій молодих підприємців, орієнтованих на розвиток підприємництва в Україні.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз різних форм стимулювання молодіжного підприємництва свідчить про те, що підтримка відбувається у різних напрямках: фінансова, консалтингова, інформаційна, інфраструктурна, освітня.

Реалізація зазначених пріоритетних напрямків державної підтримки молодіжного підприємництва сприятиме генерації нового покоління підприємців – динамічних, ініціативних сучасних громадян, здатних стати активним суб'єктом у розвитку бізнесу, економіки і прогресу суспільства в сучасній Україні. Ефективне використання бізнес-потенціалу молоді сприятиме зміцненню становища України на світовій економічній арені.

З метою формування молодіжного підприємництва у даний час необхідно: створювати профільну підготовку, вчити основним правилам ведення бізнесу; масово залучати молодь до підприємницької справи; збільшувати попит на підприємницьку діяльність серед молоді; як найбільше інформувати про державні програми для підтримки молодіжного підприємництва; надавати можливість або практики, або стажування у бізнес-сфері; навчати усім маркетинговим знанням, для просування бізнесу.

Література.

1. Думанська І.Ю. Молодіжне інноваційне підприємництво як національна доктрина модернізації економіки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2013. № 4. т. 2. С. 194-200.

2. Левченко А.О., Янішевська А.В. Молодіжне підприємництво – перспективний шанс для молодих спеціалістів. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2009. № 15. С. 52-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_15_10. (дата звернення 01.09.2020).

3. Капліна А.І. Молодіжне підприємництво: проблеми та шляхи їх вирішення. Ефективна економіка. 2020. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8312> (дата звернення: 01.12.2020). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.11.50](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.50).

4. Капліна А. І. Молодіжне підприємництво — перспективний шанс для молоді. Агросвіт. 2020. № 19-20. С. 47–50. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.19-20.47](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.19-20.47)

References.

1. Dumanska, I.Yu. (2013), “Youth innovation entrepreneurship as a national doctrine of modernization of the economy”, *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, Vol 4, no. 2, pp. 194-200.

2. Levchenko, A.O. and Janishevskaya, A.V. (2009), "Youth entrepreneurship is a promising chance for young professionals", *Scientific works of KNTU. Economic sciences*, vol. 15, pp. 52-56, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_15_10. (Accessed 01.09.2020).
3. Kaplina A.I. (2020), "Youth entrepreneurship: problems and ways to solve them", *Efficient economy*, vol.11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8312> (Accessed: 01.12.2020). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.50.
6. Kaplina A.I. (2020), "Youth entrepreneurship is a promising chance for young people", *Agrosvit*, vol. 19-20, pp. 47–50. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.19-20.47

Стаття надійшла до редакції 27.08.2021 р.